

ประชาธิปไตยกับการตื่นรู้ของพลเมือง : สิทธิ เสี่ยง และส่วนร่วมทางการเมือง Democratic Values and Citizen Participation: Pathways to Political Empowerment

ศุภกิตต์ โจ๊ะโหวะสิงห์¹, พระครูประยุตสารธรรม²,
อภิชาติ เหมือยไธสง³, พระวิชฌญาณ วิสุทธินาโณ (ไม้แหม่ม)⁴

Supakit Jowosing¹, Phrakhruprayutsaradham²,
Aphichit Mueaithaisong³, Wicharayan Wisuttiyano (moyaem)⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Isan Campus

Corresponding Author's Email: Sjowosing@gmail.com

Received: 05/09/2568

Revised: 25/09/2568

Accepted: 30/09/2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับการตื่นรู้ของพลเมืองในบริบทสังคมไทย โดยเน้นสิทธิ เสี่ยง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากการศึกษาพบว่าแม้ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเกือบ 90 ปี และมีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ แต่การพัฒนาประชาธิปไตยยังประสบปัญหาจากการรัฐประหาร การทุจริต และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชนสูญเสียศรัทธาและมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำเท่านั้น ซึ่งสิทธิของประชาชนคือหัวใจของระบอบประชาธิปไตยและตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักเสรีภาพ ความเสมอภาค การยึดถือเสียงส่วนมาก หลักเหตุผล และภราดรภาพ ขณะที่เสียงของประชาชนคือพลังที่ขับเคลื่อนการเมืองและสะท้อนเจตจำนงของผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งในอดีตยังมีข้อจำกัดที่ไม่สะท้อนหลักเสียงข้างมากอย่างแท้จริง จนต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อความเป็นธรรม โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตยซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะและการกำหนดทิศทางการประเทศ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตื่นรู้และการมีส่วนร่วม ได้แก่ ครอบครัวที่ปลูกฝังจิตสำนึก สถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้ กลุ่มอาชีพและศาสนา รวมถึงหน่วยงานรัฐที่ดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญ: ประชาธิปไตย, การตื่นรู้ของพลเมือง, สิทธิพลเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Abstract

This academic article aims to analyze the relationship between democracy and civic awakening in the Thai social context, emphasizing citizens' rights, voice, and political participation. The study reveals that although Thailand has transitioned to a democratic

regime for nearly 90 years and has had 20 constitutions, democratic development continues to face challenges from coups d'état, corruption, and lack of genuine citizen participation. This has resulted in citizens losing faith and perceiving politics as solely the domain of the elite. Citizens' rights constitute the heart of democracy and are founded upon key principles including freedom, equality, majority rule, rationality, and fraternity. Meanwhile, the voice of citizens represents the driving force of politics and reflects the will of those who hold sovereign power. However, past electoral systems had limitations that did not truly reflect the principle of majority rule, necessitating reforms for greater fairness. Political participation is considered the essence of democracy, which is not limited merely to exercising voting rights but also encompasses engagement in public activities and determining the nation's direction. Key factors promoting civic awakening and participation include families that cultivate political consciousness, educational institutions that provide knowledge, occupational and religious groups, as well as government agencies that implement continuous policies.

Keywords: Democracy, Civic Awakening, Civil Rights, Political Participation

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ทำให้ประเทศไทยได้เกิดสิ่งที่เรียกว่ารัฐธรรมนูญ ซึ่งใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศเพื่อรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจผ่านทางรัฐสภาทางคณะรัฐมนตรีและทางศาล จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้คนดีที่มีคุณธรรมได้ปกครองประเทศบ้านเมือง ดังปรากฏในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงตรัสไว้ว่า “ในบ้านเมืองเราต้องมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่ทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระณัฐภูมิ พันทะลี, 2565 : 56-70) ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาการสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีความสำคัญมากขึ้น พลเมืองมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ ๆ หลายอย่าง ตลอดจนจนกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง ทำให้พลเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่เพียงแคให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการทางการเมืองเท่านั้น จากการที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยมาเกือบ 90 ปี มีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ เกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร 13 ครั้ง จากปัญหาการต่อต้านรัฐบาลและการทุจริต ทำให้เกิดความเสียหายทางการเมืองและสังคม การปฏิรูปการเมืองในอดีตเน้นโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแต่ขาดการ

มีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้การเมืองมีเสถียรภาพควรคำนึงถึงพลังของพลเมืองที่มีความรู้และเข้าใจการเมืองในภาคพลเมืองร่วมด้วย เพราะภาพในอดีตที่สังคมไทยเสื่อมศรัทธาต่อนักการเมืองและทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขาดความน่าเชื่อถือในรัฐบาลและบุคคลที่อำนาจ พลเมืองที่เฉื่อยชาจึงไม่สนใจเข้าร่วมการเมืองในปัจจุบันประชาชนมองการเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์ของชนชั้นสูง ทำให้เบื่อหน่ายและไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สภาวะดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต (ละอองดาว ขาทองยศและคณะ, 2567 : 110-130)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2540 คือ รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือก สว. ได้โดยตรงซึ่งเป็นผู้แทนของตนเอง ภายหลังจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกจากเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2549 ส่งผลให้ระบบการเลือกตั้งใหม่เข้ามาแทนที่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่มาของวุฒิสภาจากการเลือกตั้งทั้งหมดเป็นระบบแบบการเลือกตั้งผสมการแต่งตั้ง โดยคณะกรรมการการแต่งตั้งมาจากองค์กรอิสระและฝ่ายตุลาการแทบทั้งสิ้นหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยว่าความอนุรักษ์นิยมเดิมก็วกวนกลับมาเป็นกลุ่มวุฒิสภาฐานอำนาจเดิมเช่นเคย ในอีกทางหนึ่งเรื่องตลกร้ายที่เกิดขึ้นหลังจาก คสช. ยึดอำนาจทางการเมืองชุดเดิมจากรัฐบาลคุณยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และให้ประชาชนลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ปี พ.ศ. 2560 ปรับเปลี่ยนวิธีการเลือกวุฒิสภาจำนวน 250 คน มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์โดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และวุฒิสภามีอำนาจโดยชอบธรรมหลายประการ กระทั่งสมาชิกวุฒิสภากลุ่มเดิมนี้อาจได้หมดวาระการดำรงตำแหน่งจึงเกิดกระบวนการสรรหาวุฒิสภาขึ้นมาแทนที่ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมาและการคัดเลือกวุฒิสภาในครั้งนี้ประชาชนจากหลายภาคส่วนและกลุ่มอาชีพกว่า 20 กลุ่มสามารถชิงตำแหน่งโดยผ่านการเลือกตั้งทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด ประเทศ และมีขั้นตอนการเลือก “แบบข้าม”/“แบบไขว้” ระบบนี้ดูมีความซับซ้อนแต่ข้อดี คือ ป้องกันความทุจริต สร้างความโปร่งใส หรือความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน และประชาชนสามารถตรวจสอบการนับคะแนนผ่านสื่อออนไลน์ได้ง่ายยิ่งขึ้น (นิพนพิพัฒน์ เครื่องสนุกและคณะ, 2567 : 175-187)

การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ การจัดสรรทรัพยากรอันมีอยู่จำกัดในสังคมให้กระจายตัวอย่างเป็นธรรม การเมืองจึงเป็นเรื่องของ “การใช้และการควบคุมอำนาจ” ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม การสื่อสารจึงกลายเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองที่จะเชื่อมโยงผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การเมืองจึงผูกพันอยู่กับการสื่อสารจนไม่สามารถแยกจากกันได้ การสื่อสารทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง รัฐบาลทุกรัฐบาลในฐานะองค์กรทางการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจรัฐก็ย่อมมีแนวคิดทางการเมืองนโยบาย และข้อมูลข่าวสารเฉพาะของตนที่ต้องการเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบและสนับสนุน จึงมีความพยายามใช้การสื่อสารในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น วรรณกรรม การแสดง บทเพลง คำขวัญ การแถลงข่าว การแถลงนโยบาย การอภิปราย การให้สัมภาษณ์ เป็นต้น ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ในการสื่อสารกับประชาชนให้ทั่วถึงมากที่สุด เพื่อให้ภารกิจทางการเมืองทั้งหลายของรัฐบาลสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่นหรือประสบความสำเร็จ การสื่อสารทางการเมือง จึงเป็น

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลทุกระบบการปกครอง และมีผลต่อการดำรงอยู่ของระบบการเมืองโดยรวม (ธิตูตุมิ หมั่นมีและคณะ, 2567 : 192-203)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาประชาธิปไตยกับการตื่นรู้ของพลเมือง สิทธิ เสี่ยง และส่วนร่วมทางการเมือง โดยการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยมีความสำคัญมากขึ้น โดยประชาชนควรมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ใช่เพียงแค่การมอบอำนาจให้นักการเมืองอย่างเดียว การเมืองไทยในอดีตเต็มไปด้วยการรัฐประหาร การทุจริต และการปฏิรูปที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้ผู้คนจำนวนมากหมดศรัทธาและมองการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำเท่านั้น รัฐธรรมนูญหลายฉบับได้เปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งวุฒิสภา ทั้งจากการเลือกตั้งตรงไปจนถึงการแต่งตั้งโดยกลุ่มอำนาจ แต่ล่าสุดได้มีการปรับระบบเลือกตั้งใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนจากหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นแม้จะซับซ้อนแต่ก็ช่วยสร้างความโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและเสถียรภาพให้แก่ระบอบประชาธิปไตยต่อไป

สิทธิของประชาชนและพื้นฐานแห่งการตื่นรู้

สิทธิของประชาชนคือหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง การตระหนักรู้ในสิทธิและเสรีภาพเป็นพื้นฐานแห่งการตื่นรู้ทางการเมือง เมื่อประชาชนเข้าใจคุณค่าของสิทธิ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สังคมย่อมเกิดพลังในการปกป้องและกำหนดทิศทางของตนเอง นี่คือการรากฐานของความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความยุติธรรมและสันติสุขร่วมกัน

พระมหากษัตริย์ ชาติราชโย (2564 : 24-30) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยมีการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ดังจะเห็นได้จากการยอมรับนับถือการเลือกผู้นำในการปกครอง และการเลือกประกอบอาชีพในการดำเนินชีวิตอันเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยประชาชนจะยอมรับและปฏิบัติตามในการดำรงชีวิตตามหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย โดยเคารพในความคิดเห็นและเสรีภาพของผู้อื่น สนใจกิจการบ้านเมือง ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและเคารพในกฎเกณฑ์กติกาของความเป็นประชาธิปไตย โดยหลักของประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักเสรีภาพ ซึ่งหมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ ทั้งในการคิด การพูด การกระทำโดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม ซึ่งการใช้เสรีภาพนั้นทุกคนต้องตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนและผู้อื่นด้วยหลักความเสมอภาคถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน โดยกฎหมายแม้จะต่างกันในเรื่องเพศ ศิพพรรณ ชนชั้นถิ่นที่อยู่ ศาสนา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง หลักการยึดถือเสียงส่วนมากเป็นหลักการที่สำคัญยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การปกครองโดยยึดเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เสียงข้างมากไปในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของชนส่วนน้อย หลักเหตุผล คือ การมีความเชื่อมั่นในเหตุผล ให้ความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการ ค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์และหลักภราดรภาพ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความรู้สึกดีต่อกันฉันพี่น้อง โดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิพพรรณ หรือลัทธิความเชื่อ

อนุภูมิ ไชวเกษม และ วชิรินทร์ ชาญศิลป์ (2566 : 1-20) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันการสื่อสารทางสังคมได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งการใช้สื่อทางสังคมมีพัฒนาการมาโดยลำดับ กล่าวคือ ในสังคมดั้งเดิมเทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้าและความจำเป็นในเรื่องการรับรู้ข่าวสารมีน้อยโดยเฉพาะทางการเมือง เพราะการปกครองจะเป็นระบบปิดอำนาจการปกครองอยู่ในมือของชนชั้นนำโดยที่ประชาชนไม่มีโอกาสจะได้มีส่วนร่วมวิพากษ์วิจารณ์การปกครองได้ ระบอบการปกครองจึงเป็นระบอบเผด็จการและระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สื่อสารอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านการสื่อสารมีความเป็นทวิลักษณ์ซึ่งในด้านหนึ่งใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขณะที่อีกด้านหนึ่งเป็นการสื่อสารแบบพบหน้ากันและภายในชุมชนลักษณะของสังคมเช่นนี้จะเป็สังคมที่เรียกว่ากำลังพัฒนา ในส่วนหนึ่งของสังคมจะก้าวหน้า เช่น มีการประกอบการลงทุนอุตสาหกรรม แต่อีกด้านยังมีความล้าหลัง และระบอบการเมืองการปกครองอาจจะยังเป็นเผด็จการอยู่การไหลเวียนของข่าวสารยังไม่เป็นอิสระเสรีอย่างที่เป็นอยู่ในสังคมสมัยใหม่

สิทธิกร พันศิริและคณะ (2567 : 357-374) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ครอบครั้ว สถาบันครอบครัวมีส่วนอย่างมากที่ได้ช่วยในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับสมาชิก จึงควรปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของการเมือง โดยผ่านทางบุคคลในครอบครัว สถาบันการศึกษามีส่วนในการให้ความรู้และควรจจะบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองลงไปในหลักสูตรตั้งแต่ระดับพื้นฐานเพื่อจะได้ซึมซับ กลุ่มอาชีพมีส่วนสนับสนุนค่อนข้างน้อย จึงจำเป็ที่จะต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้น เพื่อให้เกิดค่านิยมในการหวงแหนสิทธิของตน ทางด้านศาสนามีส่วนสนับสนุนค่อนข้างต่ำ จำเป็ต้องปลูกฝังเรื่องความดีหรือสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการเลือกผู้นำที่ดี หน่วยงานทางการเมืองมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้าง เพราะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและต้องทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะผ่านทางนโยบายต่าง ๆ การตื่นตัวทางการเมืองจึงทำให้มีระเบียบแบบแผน กลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การเคารพสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น และการเคารพมติเสียงส่วนมาก ความยุติธรรม การคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ การอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ คือ ความเชื่อมั่นต่อระบอบการเมืองไทยการสื่อสารทางการเมืองความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย หลักธรรมที่สำคัญในการบริหารบ้านเมืองที่จะช่วยให้ทุกกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือผู้ปกครอง ผู้อยู่ใต้ปกครองให้ยึดคุณธรรมและศีลธรรม โดยมุ่งหวังให้ทุกฝ่ายใช้อำนาจทางการเมืองอย่างเหมาะสมถูกต้องยุติธรรม และตระหนักถึงประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชนเป็นสำคัญ

สรุป สิทธิของประชาชน คือ หัวใจของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งตั้งอยู่บนหลักเสรีภาพ ความเสมอภาค การยึดถือเสียงส่วนมาก เหตุผล และภราดรภาพ ประชาชนต้องตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตน เคารพสิทธิผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะเพื่อเป็นพลเมืองที่ดี ทั้งนี้สังคมไทยในอดีตเคยมีการปกครองแบบเผด็จการและการสื่อสารที่จำกัด แต่การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีทำให้เกิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตื่นรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ครอบครัวที่ปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมือง สถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้และ

ปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตย กลุ่มอาชีพและศาสนาที่ควรมีบทบาทมากขึ้น รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่ต้องดำเนินนโยบายต่อเนื่องเพื่อสร้างค่านิยมประชาธิปไตยอย่างมั่นคง การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะนำไปสู่วัฒนธรรมการเมืองที่สร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย การเคารพกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนการใช้อำนาจการเมืองอย่างมีคุณธรรมและยุติธรรม อันเป็นรากฐานของสังคมที่เป็นธรรมและสันติสุขร่วมกัน

เสียงของประชาชนและอำนาจสะท้อนเจตจำนง

เสียงของประชาชน คือ พลังที่ขับเคลื่อนการเมืองและสังคมอำนาจของรัฐที่แท้จริงย่อมสะท้อนจากเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เมื่อประชาชนได้แสดงออกทางความคิดและการตัดสินใจอย่างเสรีสังคมย่อมมีความชอบธรรมและความมั่นคงทางการเมืองนี้คือหลักการพื้นฐานที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีชีวิตและความหมาย

ชนะศึก วิเศษชัย (2564 : 177-189) ได้กล่าวไว้ว่า หลักเสียงข้างมากปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ขาดความเข้มแข็งและไม่ได้รับการเคารพ ดังที่เห็นได้จากการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 ซึ่งใช้ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม เพื่อได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองประเภท คือ แบบเขตและแบบบัญชีรายชื่อประสบปัญหาพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งมาเป็นอันดับหนึ่งไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาล ลักษณะการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวถูกมองว่ามีจุดมุ่งหมาย ทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่เสียเปรียบและไม่ได้เสียงข้างมากเด็ดขาดและเป็นกติกาสีเทาให้พรรคการเมืองที่ไต่ระดับคะแนนเสียงรองลงมาจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคเสียงข้างมากอันดับหนึ่ง ส่งผลให้มีการผลักดันเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้หลักเสียงข้างมากได้รับการเคารพอย่างแท้จริง หลังการเลือกตั้งพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยได้พยายามขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปรับเปลี่ยนบทบัญญัติเกี่ยวกับได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น นำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญเปลี่ยนจากการใช้บัตรเลือกตั้ง 1 ใบเป็นการใช้บัตร 2 ใบ และเปลี่ยนสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 500 คน โดยกำหนดให้มี ส.ส.แบบแบ่งเขต 400 คน (เดิม 350 คน) และ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 100 คน (เดิม 150 คน) โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2564 นำไปสู่การแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา

สิทธิพร เขาอุ่นและคณะ (2566 : 57-70) ได้กล่าวไว้ว่า สิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด เมื่อคนเกิดมามีสิทธินี้ติดตามมาด้วย เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปหรือยกให้แก่กันได้ ไม่มีผู้ใดจะสามารถเอาสิทธิพลเมืองไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ แม้ว่าประเทศนั้นจะละเมิดสิทธิพลเมืองก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้นก็ยังมีสิทธิพลเมืองอยู่ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นหลักการย่อยของหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งหัวใจสำคัญของสิทธิทั้งสองส่วนนี้ คือ จะต้องได้รับการเคารพ ปกป้องและเติมเต็ม ทำให้เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้บุคคลทุกคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และ

พระสงฆ์นั้นเป็นสมาชิกของสังคมเช่นกัน เป็นพลเมืองแห่งรัฐ ย่อมมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นสิทธิที่ไม่สามารถถูกพรากไปหรือนำไปยกให้แก่ผู้ใดได้ พระสงฆ์จึงคงเป็นผู้ทรงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต เพราะหลักการที่สำคัญของสิทธินี้ คือ การที่ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางเดียวกัน คือ ปฏิบัติภายใต้หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 96(1) ได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในกรณีของผู้เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช ซึ่งบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้ มิใช่เพ่งบัญญัติขึ้นมาในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้เท่านั้น ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการจำกัดสิทธิของบุคคลประเภทนี้ต่อเนื่องมายาวนานแล้วเช่นกัน บทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 (กฎหมายการเลือกตั้ง พุทธศักราช 2475) มาตรา 4(5) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติของผู้มาสิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตำบลไว้ว่าผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะต้องไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หลังจากนั้นรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ก็ล้วนแต่มีบัญญัติในทางจำกัดสิทธิในทำนองเดียวกันนี้ทั้งสิ้นและเมื่อมีการจำกัดสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอันเป็นสิทธิทางการเมืองในขั้นพื้นฐานแล้วทำให้บุคคลเหล่านี้ย่อมถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

พุทธธิดา ดิลกกัลยาณกุลและคณะ (2568 : 195-204) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์มีรากฐานมาตั้งแต่ยุคกรีก โดยอริสโตเติลมองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และเสรีภาพของมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ โดยใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แนวคิดของรุสโซซอดคล้องกับอริสโตเติล โดยเชื่อว่าเสรีภาพต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่การกระทำตามอำเภอใจ แต่ต้องสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับจอห์น สจวร์ต มิลล์ ซึ่งเห็นว่าการแสดงออกอย่างเสรีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความจริงผ่าน “ตลาดเสรีของความคิด ขณะเดียวกัน โทมัส ฮอบส์มองว่าเสรีภาพในภาวะธรรมชาติแม้จะไร้ขอบเขตแต่กลับนำไปสู่ความวุ่นวาย จึงจำเป็นต้องมี “สัญญาประชาคม” เพื่อจำกัดเสรีภาพบางส่วนและสร้างระเบียบสังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยสิทธิคือสิ่งที่กฎหมายรับรองให้สามารถเรียกร้องได้ ส่วนเสรีภาพคือการกระทำโดยไม่ถูกรบกวน

สรุป เสียงของประชาชนคือพลังสำคัญที่ขับเคลื่อนการเมืองและสะท้อนเจตจำนงของเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งทำให้สังคมมีความชอบธรรมและมั่นคงทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ระบบเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เคยถูกวิพากษ์ว่าไม่สะท้อนหลักเสียงข้างมากอย่างแท้จริง จนต้องมีการแก้ไขเพื่อความเป็นธรรมมากขึ้น ขณะเดียวกันสิทธิทางการเมืองถือเป็นสิทธิพื้นฐานที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ไม่อาจถูกพรากไปได้ แม้รัฐธรรมนูญไทยจะจำกัดสิทธิการเลือกตั้งของภิกษุ สามเณร และนักบวช ซึ่งเป็นข้อถกเถียงที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน ด้านแนวคิดปรัชญาการเมืองตั้งแต่อริสโตเติล รุสโซ จนถึงมิลล์ ต่างเน้นว่ามนุษย์มีเหตุผลและศักดิ์ศรี การใช้เสรีภาพต้องสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันในสังคม ขณะเดียวกัน

ขอเสนอว่าต้องมี “สัญญาประชาคม” เพื่อจำกัดเสรีภาพบางส่วนและสร้างระเบียบ สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยที่กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมาย ทั้งนี้ สิทธิหมายถึงสิ่งที่กฎหมายรับรองให้เรียกร้องได้ ส่วนเสรีภาพคือการกระทำโดยไม่ถูกรบกวน อันเป็นรากฐานของการปกครองที่ชอบธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองและแก่นแท้ของประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ หัวใจสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยดำรงอยู่ เมื่อประชาชนตื่นรู้และเข้ามามีบทบาทในกิจการสาธารณะสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ประชาธิปไตยจึงมิใช่เพียงระบอบการปกครอง แต่เป็นวิถีชีวิตทางสังคมซึ่งสะท้อนเจตจำนงร่วมกันเพื่อสร้างความยุติธรรมและประโยชน์ส่วนรวม

พระครูธรรมศุต (สุทธิพจน สุทธิวโณ) และคณะ (2565 : 140-158) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญโดยปรากฏเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ โดยได้มีการบัญญัติถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง สิทธิการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาการเมืองจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้หมายถึงการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น แต่รวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองระดับต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและโอกาส เพื่อให้เกิดผลต่อการขับเคลื่อนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันในการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนและเกิดความดีงามตามระบอบของประชาธิปไตย

พรพรรณ นันท์ สายจันดีและคณะ, (2565 : 26-40) ได้กล่าวไว้ว่า การออกมาขึ้นาเรียกร้องประชาธิปไตยของนักเรียนนักศึกษาเมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน 2563 เป็นบทบาทการแสดงการขึ้นาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองอีกครั้งหลังจากเจียบหายไปกว่า 40 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นการพัฒนาความคิดทางการเมืองแบบก้าวกระโดด ไปสู่แนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ที่เป็นกลุ่ม Generation Y และ Z ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอนุรักษ์นิยม (Generation X) และกลุ่ม Baby Boomer นักสังคมวิทยาทางการเมืองตะวันตกได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีความเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมืองแบบใหม่ โดยเปลี่ยนจากความจงรักภักดียินยอมต่อระบอบการเมือง ไปสู่การกล้าตั้งคำถาม กล้าเรียกร้องสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้องชอบธรรมในการแสดงออกแบบการเมือง ความเปลี่ยนแปลงในความเชื่อและค่านิยมเช่นนี้จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยดีขึ้น ผู้มีอำนาจจะรับผิดชอบประชาชน ระบบการเมืองมีความโปร่งใส

สุภารัตน ตันทอง และ พระครูปริยัติปัญญาโสภณ (2568 : 39-49) ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 หรือที่เรียกกันว่า “การปฏิวัติสยาม” นับจาก

วันนั้นจนถึงปัจจุบัน แม้เวลาจะผ่านมาหลายทศวรรษ แต่ประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยในระดับที่จำกัด แม้จะมีพัฒนาการในด้านความสนใจและการตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน หากเปรียบเทียบกับอดีต แต่เมื่อเทียบกับมาตรฐานของประชาธิปไตยในระดับโลกแล้ว การพัฒนาทางการเมืองของพลเมืองไทยยังถือว่าล่าช้า ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบด้านลบ โดยเฉพาะจากอิทธิพลของทุนนิยมที่มีแนวโน้มจะบดบังจิตสำนึกในความเปราะบางของพลเมืองและอัตลักษณ์ไทยที่ควรสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ขณะเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ก็เร่งให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วของสื่อสารสนเทศและสังคมโซเชียลมีเดีย ซึ่งกลายเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และเรียนรู้หน้าที่พลเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งบทบาทของสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และสื่อ ยังมีความสำคัญในการส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองแก่เยาวชนไทยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อสร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้กับระบอบประชาธิปไตยในอนาคต

สรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือหัวใจของประชาธิปไตย เพราะมิใช่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองเพื่อร่วมกำหนดทิศทางประเทศ รัฐธรรมนูญไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งทางการเมืองและการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งถือเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย ขบวนการนักเรียนนักศึกษาในปี 2563 แสดงให้เห็นถึงพลังการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่ที่กำลังเรียกร้องความโปร่งใสและความรับผิดชอบจากผู้มีอำนาจ สะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางความคิดสู่แนวทางเสรีนิยมใหม่ อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเกือบร้อยปี แต่ความรู้และความเข้าใจประชาธิปไตยของประชาชนโดยรวมยังคงจำกัด ส่งผลให้การพัฒนาการเมืองยังล่าช้า ท่ามกลางความท้าทายของทุนนิยมโลกาภิวัตน์และสังคมพหุวัฒนธรรม บทบาทของครอบครัว โรงเรียน และสื่อ จึงมีความสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยไทยในอนาคต

ข้อเสนอเพื่อส่งเสริมการตื่นรู้ของพลเมือง

การตื่นรู้ของพลเมือง คือ พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยเมื่อประชาชนมีความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนสังคมย่อมก้าวไปสู่ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเสมอภาค การส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมจึงเป็นภารกิจร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งและร่วมขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน

พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี และ พระศิลาศักดิ์ สุขเมธ (2563 : 68-82) ได้อธิบายว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเสริมสร้างคุณภาพของ พลเมืองให้เป็นบุคคลที่จะต้องสามารถแสดงบทบาทตามหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยความเป็นพลเมืองจะเปลี่ยนประชาชนจากการ เป็นผู้รอรับการ

ช่วยเหลือให้เป็นผู้ริเริ่มและหาทางออกแก้ปัญหาของสังคมได้ด้วยพลเมือง จึงมีความหมายที่มากกว่าผู้ที่มิบทบาทหน้าที่ที่เพียงแค่รับคำสั่งจากรัฐและทำตามกฎหมายเท่านั้นแต่ยังหมายถึงผู้ที่กำลังพลังของบ้านเมืองรวมถึงมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคมมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในฐานะเป็นมนุษย์และสมาชิกของสังคมที่เท่าเทียมกัน กระบวนการเรียนรู้การให้ข้อมูลความรู้ทักษะเจตคติแก่ประชาชน เมื่อพลเมืองสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจึงจะเกิดความรู้ความเข้าใจตระหนักถึงบทบาทและสิทธิหน้าที่ของตนมีพลังทางการเมืองมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางนโยบายด้านการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต่อไป

พีรนิติ สิริธีรธราดลและคณะ (2565 : 98-114) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกต้นรู้โลกให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงมีความสำคัญเนื่องจากนักศึกษาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและประชาคมโลกในอนาคต การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงต้องเชื่อมโยงกับสังคมและส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ประเทศชาติและของโลกที่มุ่งเน้นการมีจิตสาธารณะและการเสียสละเพื่อส่วนรวม รวมทั้งบ่มเพาะนิสัยให้มีความพร้อมเพื่อเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ และด้วยขอบเขตในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงในหลายมิติ ทั้งมิติด้านความคิด อารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรม จึงนำแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตวิทยา (การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตน) ด้านความเชื่อ (การเปลี่ยนแปลงในระบบการสร้าง ความเชื่อ) และด้านพฤติกรรม (การเปลี่ยนแปลงในวิถีการใช้ชีวิต) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จะส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองต้นรู้โลก 2) เกิดความเชื่อและทัศนคติเชิงบวกต่อการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก เชื่อมมั่นในพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์สังคมและประชาคมโลก และ 3) เกิดพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก

ฉัตรธิดา หยุคง (2567 : 175-190) ได้กล่าวไว้ว่า พลเมืองนับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศชาติ ประเทศใดประเทศหนึ่งจะเกิดการพัฒนาด้านนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยพลังหรือศักยภาพจากพลเมืองในประเทศชาติ ในอดีตการนิยามความหมายอาจเกิดขึ้นโดยปราศจากความเคลื่อนไหว โดยนิยามว่า พลเมือง หมายถึง ประชาชน ราษฎร และชาวประเทศ แต่ในปัจจุบันการนิยามความหมายได้แปรเปลี่ยนไป โดยประชากรยุคนี้ถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด เพราะโลกในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้เปลี่ยนจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ไปเป็นการใช้ความรู้ ความสามารถของประชาชนมาใช้ในการพัฒนาประเทศและพัฒนานวัตกรรม ดังนั้นการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงของโลกนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มี

ความรู้ มีคุณธรรม มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง จึงต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้มีศักยภาพอันเป็นสากล และเป็นคนดีในฐานะเป็นทุนทางสังคม

สรุป การตื่นรู้ของพลเมืองถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตน ส่งผลต่อการสร้างสังคมที่โปร่งใส รับผิดชอบ และเสมอภาค การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจะทำให้ประชาชนเปลี่ยนจากผู้รอรับการช่วยเหลือมาเป็นผู้ริเริ่มแก้ไขปัญหาสังคมด้วยตนเอง และมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการพัฒนาพลเมืองตื่นรู้โลกในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญต่ออนาคตของประเทศและประชาคมโลก โดยต้องบูรณาการการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรม เพื่อหล่อหลอมให้นักศึกษามีทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม และแสดงพฤติกรรมที่สะท้อนคุณภาพพลเมืองโลก นอกจากนี้ พลเมือง คือทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดของประเทศ เพราะการพัฒนาในยุคปัจจุบันไม่ได้พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมของประชาชน ดังนั้น การสร้างพลเมืองที่มีศักยภาพ คุณธรรม และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยและความเจริญอย่างยั่งยืนของประเทศชาติ

บทสรุป

ประชาธิปไตยกับการตื่นรู้ของพลเมืองในสังคมไทย โดยมุ่งเน้น สิทธิ เสี่ยง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แม้ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยมานานเกือบศตวรรษและมีรัฐธรรมนูญหลายฉบับ แต่พัฒนายังเผชิญข้อจำกัด เช่น การรัฐประหาร ความไม่โปร่งใส และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอยู่ที่สิทธิของประชาชน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักเสรีภาพ ความเสมอภาค การยึดถือเสียงส่วนมาก เหตุผลและภราดรภาพ ขณะที่เสียงของประชาชนเป็นพลังที่สะท้อนเจตจำนงของผู้ถืออำนาจอธิปไตย อย่างไรก็ตามระบบเลือกตั้งในอดีตไม่สามารถสะท้อนหลักการเสียงข้างมากได้เต็มที่ จึงต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความยุติธรรมมากขึ้น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นแก่นแท้ของประชาธิปไตย ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะการเลือกตั้ง แต่รวมถึงการเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะ การตรวจสอบอำนาจรัฐ และการกำหนดทิศทางการประเทศ ปัจจัยที่ส่งเสริมการตื่นรู้ ได้แก่ ครอบครัวที่ปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมือง สถาบันการศึกษาที่ให้ความรู้และวัฒนธรรมประชาธิปไตย กลุ่มอาชีพ ศาสนา รวมถึงหน่วยงานรัฐที่ดำเนินนโยบายต่อเนื่อง โดยเฉพาะการตื่นรู้ของพลเมืองเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย เพราะทำให้เกิดความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสมอภาค และความร่วมมือในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีความรู้ คุณธรรม จิตสาธารณะ และศักยภาพสากลในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงของโลก

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

ประชาธิปไตยต้องการพลเมืองที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืน โดยผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่ครอบครัว การศึกษา และหน่วยงานรัฐ เพื่อเคารพสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค และเสียงข้างมาก แม้มีข้อจำกัดบางกลุ่ม สิทธิพื้นฐานต้องได้รับการคุ้มครอง การสื่อสารทางการเมืองและการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องช่วยสร้างความเชื่อมั่นและประชาธิปไตยเข้มแข็ง พลเมืองรุ่นใหม่ต้องพัฒนาความรู้ คุณธรรม ศักยภาพเชิงสากล และจิตสาธารณะเพื่อร่วมตัดสินใจและแก้ปัญหาสังคมอย่างรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศและประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรธิดา หยุคง. (2567). การสร้างพลเมืองตื่นรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(5), 175-190.
- ชนะศึก วิเศษชัย. (2564). สถาบันรัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการพัฒนาการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 6(2), 177-189.
- ธิดวุฒิ หมั่นมีและคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 7(5), 192-203.

- นิพนธ์ คุ้มบุญและคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567. วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4(5), 175-187.
- พรพรรณ สายจันดีและคณะ. (2565). การรับรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลางานการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในประเทศไทย. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6(2), 26-40.
- พระครูธรรมศุภ (สุทธิพงษ์ สุทธิวงษ์) และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 5(1), 140-158.
- พระณัฐภูมิ พันทะลี. (2565). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน, 3(3), 56-70.
- พระมหาชาติ ชำนาญ. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคกจังหวัดปทุมธานี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 4(2), 24-30.
- พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี และ พระศิลาศักดิ์ สุเมธ. (2563). รัฐกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย. วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี, 2(1), 68-82.
- พีรณิธิ สิริธีรธาดลและคณะ. (2565). การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(6), 98-114.
- พุทธธิดา ดิลกกุลยาภและคณะ. (2568). การวิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4. วารสารการจัดการองค์กรและพัฒนาสังคม, 5(1), 195-204.
- ละอองดาว ขาทองยศและคณะ. (2567). พลเมืองต้นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารรัชต์ภาคย์, 18(59), 110-130.
- สิทธิกร พันศิริและคณะ. (2567). การบูรณาการหลักวิถีพุทธเพื่อส่งเสริมการตื่นรู้ทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. Journal of Buddhist Education and Research (JBRE), 10(3), 357-374.
- สิทธิพร เขาคุ่มและคณะ. (2566). การเลือกตั้งกับพระสงฆ์ไทย. วารสารปราชญ์ประชาคม, 1(2), 57-70.
- สุภารัตน์ ดันทอง และ พระครูปริยัติปัญญาโสภณ. (2568). ผลกระทบของสื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในสังคมประชาธิปไตย. วารสารพุทธสุขภาวะศึกษาและสังคมศาสตร์, 1(1), 39-49.
- อนุภูมิ โชวเกษม และ วัชรินทร์ ชาญศิลป์. (2566). บทบาทของสื่อทางสังคมในการสร้างการตื่นรู้ทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์, 1(1), 1-20.